

Authors' contribution
Wkład autorów:
A. Study design/planning
zaplanowanie badań
B. Data collection/entry
zebranie danych
C. Data analysis/statistics
dane – analiza i statystyki
D. Data interpretation
interpretacja danych
E. Preparation of manuscript
przygotowanie artykułu
F. Literature analysis/search
wyszukiwanie i analiza
literatury
G. Funds collection
zebranie funduszy

ORIGINAL ARTICLE
JEL Code: F1, F5, F6
Submitted: August 2024
Accepted: November 2024

Tables: 1
Figures: 0
References: 25

ORYGINALNY ARTYKUŁ
NAUKOWY
Klasyfikacja JEL: F1, F5, F6
Zgłoszony: sierpień 2024
Zaakceptowany: listopad 2024

Tabele: 1
Rysunki: 0
Literatura: 25

RCEP VIS-À-VIS ASEAN-EU RELATIONS: CONVERGENCE AND CONSIDERATIONS

RCEP A STOSUNKI ASEAN-UE: KONWERCENCJA I UWARUNKOWANIA

Francisco Magno^{1(A,B,D,E,F)}, Jovito Jose Katigbak^{1(A,B,D,E,F)}

¹Political Science and Development Studies, De La Salle University, Manila, Philippines

¹Nauki Polityczne i Studia nad Rozwojem, Uniwersytet De La Salle, Manila, Filipiny

Citation: Magno, F., Katigbak, J.J. (2024). RCEP vis-à-vis ASEAN-EU Relations: Convergence and Considerations / RCEP a stosunki ASEAN-UE: konwercencja i uwarunkowania. *Economic and Regional Studies*, 17(4), 584-599. <https://doi.org/10.2478/ers-2024-0032>

Guest Editor: Prof. Dr. Badar Alam Iqbal. Department of Economics, Tshwane University of Technology, South Africa; Economics and Finance, Monarch Business School; Switzerland.

Abstract

Subject and purpose of work: The participation of ASEAN member states (AMS) in the Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) alters the international economic environment and reshapes their development ties with the European Union (EU).

Materials and methods: This article thus examines RCEP's implications to EU, especially on trade, investment, and policy harmonization.

Results: In particular, it presents both gains and barriers to deeper ASEAN-EU relations. On the one hand, the opportunities lie in ASEAN's enhanced bargaining position and prospective initiatives in digital economy and sustainable development. On the other hand, challenges may arise from regulatory disparities and competitive demands. In addition, ASEAN is required to strike a balance between its obligations with RCEP and the EU.

Conclusions: The article hence emphasizes the importance of strategic dialogue and cooperation to align standards, promote mutual benefits, and mainstream sustainable development in the evolving geopolitical context. It seeks to contribute to a profound understanding of how regional trade dynamics influence global development cooperation frameworks.

Keywords: RCEP, ASEAN-EU relations, trade and investment, regional integration, development cooperation, sustainable development

Streszczenie

Przedmiot i cel pracy: Udział państw członkowskich ASEAN (AMS) w Regionalnym Kompleksowym Partnerstwie Gospodarczym (RCEP) zmienia międzynarodowe środowisko gospodarcze i przekształca powiązania rozwojowe państw członkowskich ASEAN z Unią Europejską (UE).

Materiały i metody: Niniejszy artykuł analizuje implikacje RCEP dla UE, zwłaszcza w zakresie handlu, inwestycji i harmonizacji polityki.

Wyniki: Artykuł podkreśla znaczenie strategicznego dialogu i współpracy w dostosowywaniu standardów, promowaniu wzajemnych korzyści oraz wspieraniu zrównoważonego rozwoju w zmieniającym się kontekście geopolitycznym. Jego celem jest pogłębienie zrozumienia, w jaki sposób dynamika handlu regionalnego wpływa na globalne ramy współpracy na rzecz rozwoju.

Wnioski: Badanie podkreśla, że kraje Afryki Subsaharyjskiej powinny priorytetowo traktować rozwój i egzekwowanie solidnych instytucji rządowych, aby wspierać zrównoważony wzrost gospodarczy.

Słowa kluczowe: SRCEP, stosunki ASEAN-UE, handel i inwestycje, integracja regionalna, współpraca na rzecz rozwoju, zrównoważony rozwój

Address for correspondence / Adres korespondencyjny: Jovito Jose Katigbak (ORCID: 0000-0002-9291-8251; jovito.katigbak@dlsu.edu.ph), Political Science and Development Studies, De La Salle University, Manila, Philippines.

Journal included in: AgEcon Search; AGRO; Arianta; Baidu Scholar; BazEkon; Cabell's Journalytics; CABI; CNKI Scholar; CNPIEC – cnpLINKer; Dimensions; DOAJ; EBSCO; ERIH PLUS; ExLibris; Google Scholar; Index Copernicus International; J-Gate; JournalTOCs; KESLI-NDSL; MIAR; MyScienceWork; Naver Academic; Naviga (Softweco); Polish Ministry of Science and Higher Education; QOAM; ReadCube, Research Papers in Economics (RePEc); SCILIT; Scite; Semantic Scholar; Sherpa/RoMEO; TDNet; Ulrich's Periodicals Directory/ulrichsweb; WanFang Data; WorldCat (OCLC); X-MOL.

Copyright: © 2024, Francisco Magno, Jovito Jose Katigbak,. Publisher: John Paul II University in Biała Podlaska, Poland.

Introduction

The Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) Agreement, comprising of the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) and key Asia-Pacific economies, stands as the world's largest trade agreement, encompassing approximately 30% of global gross domestic product (GDP) and population. Launched in 2012 and signed in 2020, this landmark agreement is intended to be a "modern, comprehensive, high quality and mutually beneficial economic partnership that will contribute to global economic growth and development" (ASEAN Secretariat, 2021a, p.1-4). The RCEP, effective from January 1, 2022, likewise aims to enhance trade flows and economic integration within the region. It contains 20 chapters and 17 annexes covering issue areas such as market access, rules of origin, intellectual property, e-commerce, competition, and economic and technical cooperation, among others (ASEAN Secretariata, 2021).

Petri and Plummer (2020) project that the RCEP can add USD 186 billion to the world real income by 2030, with treaty parties estimated to reap USD 174 billion in real income during the same period. China, Japan, and South Korea are expected to be potential winners due to their market size and embeddedness in the higher value added segments of industrial production. Within ASEAN, Indonesia, Malaysia, Thailand, and Vietnam are expected to enjoy incremental gains. Automotive, electronics, and manufacturing sectors are cited as bright spots for participating economies. Indeed, the RCEP evidently represents a pivotal shift for ASEAN, intensifying its economic integration within Asia.

At the global level, the trade agreement effectively reshapes the Association's trade and investment relations with external partners such as the European Union (EU). Therefore, this article explores the implications of RCEP membership in ASEAN-EU relations, focusing on the dynamics of trade, investment and policy harmonization. By analyzing the opportunities and challenges that arise from RCEP, our objective is to elucidate how ASEAN can navigate its dual engagement with both RCEP parties and the EU, fostering a synergistic approach to international economic cooperation and development.

En route to gold: the evolution of ASEAN-EU relations in brief

Formal dialogue relations between ASEAN and the EU were institutionalized in 1977 and a Joint Cooperation Committee was created in 1980 (EU-ASEAN Strategic Partnership Blue Book 2024-2025). Since then, this bilateral relationship has deepened and expanded as demonstrated by numerous exchanges and

Wstęp

Umowa o regionalnym kompleksowym partnerstwie gospodarczym (RCEP), obejmująca Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN) i kluczowe gospodarki Azji i Pacyfiku, jest największą umową handlową na świecie, pokrywającą około 30% globalnego produktu krajowego brutto (PKB) i populacji. Zapoczątkowana w 2012 r. i sfinalizowana w 2020 r., ta przełomowa umowa ma być „nowoczesnym, kompleksowym, wysokiej jakości i wzajemnie korzystnym partnerstwem gospodarczym, które przyczyni się do globalnego wzrostu gospodarczego i rozwoju” (ASEAN Secretariat, 2021). RCEP, obowiązujący od 1 stycznia 2022 r., ma również na celu zwiększenie przepływów handlowych i integracji gospodarczej w regionie. Zawiera 20 rozdziałów i 17 załączników obejmujących między innymi takie obszary, jak dostęp do rynku, reguły pochodzenia, własność intelektualna, handel elektroniczny, konkurencja oraz współpraca gospodarcza i techniczna (ASEAN Secretariat, 2021).

Petri i Plummer (2020) przewidują, że RCEP może dodać 186 mld USD do światowego realnego dochodu do 2030 r., a strony traktatu szacują, że w tym samym okresie osiągną 174 mld USD realnego dochodu. Oczekuje się, że Chiny, Japonia i Korea Południowa odniosą największe korzyści ze względu na ich wielkość rynku i osadzenie w segmentach produkcji przemysłowej o wyższej wartości dodanej. W ramach ASEAN oczekuje się, że Indonezja, Malezja, Tajlandia i Wietnam odniosą dodatkowe korzyści. Sektory automatyki, elektroniki i produkcji są wymieniane jako jasne punkty dla uczestniczących gospodarek. Rzeczywiście, RCEP najwyraźniej stanowi kluczową zmianę dla ASEAN, intensyfikując jego integrację gospodarczą w Azji.

Na poziomie globalnym umowa handlowa skutecznie przekształca stosunki handlowe i inwestycyjne ASEAN z partnerami zewnętrznymi, takimi jak Unia Europejska (UE). Dlatego też niniejszy artykuł bada implikacje członkostwa w RCEP w relacjach ASEAN-UE, koncentrując się na dynamice handlu, inwestycji i harmonizacji polityki. Analizując możliwości i wyzwania wynikające z RCEP, naszym celem jest wyjaśnienie, w jaki sposób ASEAN może zarządzać swoim podwójnym zaangażowaniem zarówno w RCEP, jak i UE, wspierając synergiczne podejście do międzynarodowej współpracy gospodarczej i rozwoju.

Na drodze do złota: ewolucja stosunków ASEAN-UE

Formalne stosunki dialogu między ASEAN a UE zostały zinstytucjonalizowane w 1977 r., a w 1980 r. utworzono Wspólny Komitet Współpracy (Unia Europejska (UE), 2024). Od tego czasu te dwustronne stosunki pogłębiły się i rozszerzyły, o czym świadczą liczne wymiany i współpraca w aspektach politycznych, gospodarczych i społeczno-kulturowych. W szczególności w 2007 r. przy-

collaboration on political, economic, and sociocultural facets. In particular, the Nuremberg Declaration on EU-ASEAN Enhanced Partnership was adopted in 2007, which outlined joint undertakings on politics and security, economy, energy security, climate change / environmental, society and culture, and development (European External Action Service (EEAS), 2007). This was followed by the adoption of the Bandar Seri Begawan Plan of Action (PoA) in 2012 to operationalize the proposed projects. The EU also acceded to the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia during the same year.

Three years later, the ASEAN community was officially established as well as the EU Mission to ASEAN (EU, 2024). The ASEAN-EU PoA 2018-2022 was then adopted in 2017 to celebrate the partnership's 40th anniversary. Consequently, the document reflects much more robust relations between the two blocs, since avenues of cooperation included anti-terrorism, transnational crimes, maritime security, disarmament and non-proliferation, pandemics, crisis and disaster management, and migrant workers, among others (ASEAN Secretariat 2017). 2020 became a milestone year due to the elevation of its status to strategic partners, bound by the principles of a rules-based international order, effective and sustainable multilateralism, and regional integration (EU, 2024).

Despite this welcome development, the competition for power and prestige in the Asia-Pacific region has intensified simultaneously, as manifested by the presence of mega-economic arrangements such as RCEP, Comprehensive and Progressive Agreement for the Trans-Pacific Partnership, Indo-Pacific Economic Framework for Prosperity, and China's Belt and Road Initiative (Katigbak, 2023). Correspondingly, EU launched in 2021 its Strategy for Cooperation in the Indo-Pacific which seeks to *"increase its (i.e., EU) engagement with the region to build partnerships that reinforce the rules-based international order, address global challenges, and lay the foundations for a rapid just and sustainable economic recovery that creates long-term prosperity. This engagement will be based on promoting democracy, the rule of law, human rights, and universally agreed commitments such as the 2030 Agenda and its Sustainable Development Goals, and the Paris Agreement on Climate Change."* (EEAS, 2021). The first EU-ASEAN Commemorative Summit was held in 2022, 45 years after the inaugural EU-ASEAN dialogue relations.

Furthermore, the Global Gateway Strategy was unveiled during the same year, which enjoined EU countries to mobilize EUR 10 billion by 2027 for connectivity projects in ASEAN (EU, 2024). Since 2023, the ASEAN-EU PoA 2023-2027 is being carried out to continue the activities and endeavors, cited in the previous PoA, with new sections on Women, Peace, and Security, smart cities, circular economy, cybersecurity,

jęto Deklarację Norymberską w sprawie wzmocnionego partnerstwa UE-ASEAN, która nakreśliła wspólne przedsięwzięcia w zakresie polityki i bezpieczeństwa, gospodarki, bezpieczeństwa energetycznego, zmian klimatycznych / środowiska, społeczeństwa i kultury oraz rozwoju (Europejska Służba Działań Zewnętrznych (ESDZ), 2007). Następnie w 2012 r. przyjęto plan działania Bandar Seri Begawan w celu realizacji proponowanych projektów. W tym samym roku UE przystąpiła również do Traktatu o wzajemnych stosunkach i współpracy w Azji Południowo-Wschodniej.

Trzy lata później oficjalnie ustanowiono wspólnotę ASEAN, a także misję UE w ASEAN (UE, 2024). Następnie w 2017 r. przyjęto porozumienie o partnerstwie ASEAN-UE na lata 2018-2022, aby uczcić 40. rocznicę partnerstwa. W rezultacie dokument ten odzwierciedla znacznie silniejsze stosunki między oboma blokami, ponieważ kierunki współpracy obejmowały między innymi walkę z terroryzmem, przestępczość międzynarodową, bezpieczeństwo morskie, rozbrojenie i nierozprzestrzenianie broni masowego rażenia, pandemie, zarządzanie kryzysami i klęskami żywiołowymi oraz pracowników migrujących (ASEAN Secretariat, 2017). Rok 2020 stał się rokiem przełomowym ze względu na podniesienie statusu UE do partnerów strategicznych, związanych zasadami porządku międzynarodowego opartego na zasadach, skutecznego i zrównoważonego multilateralizmu oraz integracji regionalnej (UE, 2024).

Pomimo tego pożądanego rozwoju, rywalizacja o władzę i prestiż w regionie Azji i Pacyfiku nasiliła się jednocześnie, czego przejawem jest obecność mega-gospodarczych porozumień, takich jak RCEP, Kompleksowe i Postępowe Porozumienie o Partnerstwie Transpacyficznym, Indo-Pacyficzne Ramy Gospodarcze na rzecz Dobrobytu oraz chińska inicjatywa Pasa i Szlaku (Katigbak, 2023). W związku z tym UE uruchomiła w 2021 r. swoją strategię współpracy w regionie Indo-Pacyfiku, której celem jest *„zwiększenie jej (tj. UE) zaangażowania w regionie w celu budowania partnerstw, które wzmacniają międzynarodowy porządek oparty na zasadach, stawiają czoła globalnym wyzwaniom i kładą podwaliny pod szybką, sprawiedliwą i zrównoważoną odbudowę gospodarczą, która tworzy długoterminowy dobrobyt. Zaangażowanie to będzie opierać się na promowaniu demokracji, praworządności, praw człowieka i powszechnie uzgodnionych zobowiązań, takich jak Agenda 2030 i jej cele zrównoważonego rozwoju oraz porozumienie paryskie w sprawie zmian klimatu”*. (ESDZ, 2021). Pierwszy szczyt upamiętniający UE-ASEAN odbył się w 2022 r., 45 lat po inauguracyjnym dialogu UE-ASEAN.

Ponadto w tym samym roku zaprezentowano strategię Global Gateway, w ramach której kraje UE zobowiązały się do zmobilizowania 10 mld EUR do 2027 r. na projekty łączności w ASEAN (UE, 2024). Od 2023 r. ASEAN-UE PoA 2023-2027 jest realizowany w celu kontynuowania działań i przedsięwzięć wymienionych

and cooperation in technical and vocational education and training (ASEAN Secretariat, 2022). Despite these strides, the nearly 50-year partnership can be described as “stop-and-go” due to the dominance of national competence and sovereignty, regional power rivalry, and varying perspectives on war and human rights (Bomassi, 2023).

Unpacking the ASEAN-EU economic entanglement

Economic cooperation has proven to be the cornerstone of ASEAN-EU relations because of three interrelated motivations, namely: (i) economic complementarity and potential gains; (ii) institutional dynamics; and (iii) strategic diversification prompted by the China-U.S. rivalry (Ferchen, Cheng-Chwee, 2023). To illustrate, ASEAN was the third biggest trade partner of the EU in 2021, behind China and the United States. Conversely, EU was also the third largest trade partner of ASEAN, after the U.S. and China in 2022 (ASEAN Secretariat, 2023).

Data show that trade in goods has increased from USD210 billion in 2012 to over USD295 billion in 2022, with ASEAN enjoying a surplus throughout the decade. Top exports to EU countries in 2022 include: (1) electrical machinery and equipment; sound recorders and reproducers; (2) nuclear reactors, boilers, machinery and mechanical appliances; and (3) footwear; gaiters, and the like. However, the top two imports from the EU in 2022 are similar to the primary export commodities, with pharmaceutical products placing third (ASEAN Secretariat, 2023).

From 2007 to 2009, an ASEAN-EU Free Trade Agreement (FTA) was negotiated to advance trade relations between the two parties but was stalled due to the diversity of ASEAN Member States and the intraregional development gap. Instead, bilateral talks were pursued and eventually resulted in FTAs involving the EU and Singapore and Vietnam, respectively (EU 2024). The EU Indo-Pacific Strategy and the Global Gateway Strategy also mainstream key issue areas, such as sustainable development, digital connectivity, and competitive supply chains, which are also addressed in certain provisions of the RCEP.

Regarding investment, the EU overtook Japan in 2021 as the second largest source of foreign direct investment (FDI) flows to ASEAN. The United States is still the main contributor, while China ranked fourth during the same year (ASEAN Secretariat, 2023). Industries that received the most FDI are: (1) wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles; (2) manufacturing; and (3) financial and insurance activities. Infrastructure development is another vital area of exchange for the

w poprzednim PoA, z nowymi sekcjami dotyczącymi kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, inteligentnych miast, gospodarki o obiegu zamkniętym, cyberbezpieczeństwa oraz współpracy w zakresie kształcenia i szkolenia technicznego i zawodowego (ASEAN Secretariat, 2022). Pomimo tych postępów, prawie 50-letnie partnerstwo można opisać jako „stop-and-go” ze względu na dominację kompetencji krajowych i suwerenności, regionalną rywalizację o władzę oraz różne perspektywy dotyczące wojny i praw człowieka (Bomassi, 2023).

Rozwijanie relacji gospodarczych ASEAN-UE

Współpraca gospodarcza okazała się kamieniem węgielnym stosunków ASEAN-UE ze względu na trzy powiązane ze sobą motywacje, a mianowicie: (i) komplementarność gospodarczą i potencjalne korzyści; (ii) dynamikę instytucjonalną; oraz (iii) strategiczną dywersyfikację spowodowaną rywalizacją między Chinami a Stanami Zjednoczonymi (Ferchen, Cheng-Chwee, 2023). Aby to zilustrować, ASEAN był trzecim co do wielkości partnerem handlowym UE w 2021 r., za Chinami i Stanami Zjednoczonymi. I odwrotnie, UE była również trzecim co do wielkości partnerem handlowym ASEAN, po USA i Chinach w 2022 r. (ASEAN Secretariat, 2023).

Dane pokazują, że handel towarami wzrósł z 210 mld USD w 2012 r. do ponad 295 mld USD w 2022 r., przy czym ASEAN cieszył się nadwyżką przez całą dekadę. Największy eksport do krajów UE w 2022 r. obejmuje: (1) maszyny i urządzenia elektryczne; rejestratory i odtwarzacze dźwięku; (2) reaktory jądrowe, kotły, maszyny i urządzenia mechaniczne; oraz (3) obuwie, getry i tym podobne. Jednak dwa główne towary importowane z UE w 2022 r. są podobne do głównych towarów eksportowych, a produkty farmaceutyczne zajmują trzecie miejsce (ASEAN Secretariat, 2023).

W latach 2007-2009 negocjowano umowę o wolnym handlu ASEAN-UE (FTA) w celu poprawy stosunków handlowych między obiema stronami, ale utknęła ona w martwym punkcie ze względu na różnorodność państw członkowskich ASEAN i różnice w poziomie rozwoju wewnątrzregionu. Zamiast tego prowadzono rozmowy dwustronne, które ostatecznie zaowocowały umowami o wolnym handlu obejmującymi odpowiednio UE oraz Singapur i Wietnam (UE, 2024). Strategia UE na rzecz Indo-Pacyfiku i strategia Global Gateway również obejmują kluczowe obszary, takie jak zrównoważony rozwój, łączność cyfrowa oraz konkurencyjne łańcuchy dostaw które są również uwzględnione w niektórych postanowieniach RCEP.

Jeśli chodzi o inwestycje, w 2021 r. UE wyprzedziła Japonię jako drugie co do wielkości źródło przepływów bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) do ASEAN. Stany Zjednoczone nadal są głównym płatnikiem, podczas gdy Chiny zajęły czwarte miejsce w tym sa-

EU and ASEAN, as evidenced by smart grid technology in Thailand, the upgrading of the port of Lumut in Malaysia, and a water treatment plant in Cambodia. Other projects include a hydropower plant in Vietnam, electrification of suburban train in Indonesia, and enhanced cybersecurity in the Philippines (EU, 2024).

In particular, its strategic partnership serves as the guiding framework. Under the PoA 2023-2027, economic cooperation is promoted through collaboration in several areas, namely trade, business and investment, intellectual property, public-private partnership, micro, small and medium enterprises, transport, energy, digital economy, competition policy, and research and innovation (ASEAN Secretariat, 2022). These efforts are complemented by a handful of initiatives such as the Enhanced Regional EU-ASEAN Dialogue Instrument (E-READI), ASEAN Regional Integration Support by the EU (ARISE+ ASEAN), EU-ASEAN Green Initiative, and EU-ASEAN Sustainable Connectivity Package (SCOPE).

E-READI allocates EUR 20 million for poverty eradication efforts in ASEAN while ARISE+ ASEAN earmarks EUR 40 million for regional integration projects. The Green Initiative allocates EUR 30 million for programs oriented toward sustainable development, while SCOPE aims to mobilize EUR 60 million for standards harmonization and connectivity improvement (EU, 2024). Joint initiatives at the domestic level in ASEAN are also being implemented to address country-specific needs.

Enter RCEP: expectations and apprehensions

The entry into force of RCEP in 2022 was met with optimism by the 15 participating parties, since it consolidates existing free-trade agreements and creates a comprehensive framework that promotes tariff reductions, improved market access, and standardized regulations. RCEP also touts three primary benefits for ASEAN countries, specifically improved regional integration, increased investment, and market expansion.

To illustrate, the agreement strengthens ASEAN's intraregional trade by achieving the following: eliminating tariffs on more than 90% of goods within 20 years from its date of entry; simplifying customs procedures; and harmonizing rules of origin. Huang, and Poulou (2020) approximate that the implementation of a common rule of origin among RCEP parties may dramatically reduce trade costs and strengthen global

mym roku (ASEAN Secretariat, 2023). Branże, które otrzymały najwięcej BIZ to: (1) handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów silnikowych i motocykli; (2) produkcja oraz (3) działalność finansowa i ubezpieczeniowa. Rozwój infrastruktury jest kolejnym istotnym obszarem wymiany między UE a ASEAN, o czym świadczy technologia inteligentnych sieci w Tajlandii, modernizacja portu Lumut w Malezji, oraz oczyszczalnia ścieków w Kambodży. Inne projekty obejmują elektrownię wodną w Wietnamie, elektryfikację pociągów podmiejskich w Indonezji, oraz poprawę cyberbezpieczeństwa na Filipinach (UE, 2024).

W szczególności strategiczne partnerstwo służy jako ramy przewodnie. W ramach PoA 2023-2027 współpraca gospodarcza jest promowana poprzez współpracę w kilku obszarach, a mianowicie w handlu, biznesie i inwestycjach, własności intelektualnej, partnerstwie publiczno-prywatnym, mikroprzedsiębiorstwach, małych i średnich przedsiębiorstwach, transporcie, energii, gospodarce cyfrowej, polityce konkurencji oraz badaniach i innowacjach (ASEAN Secretariat, 2022). Wysiłki te są uzupełniane przez kilka inicjatyw, takich jak wzmocniony instrument dialogu regionalnego UE-ASEAN (E-READI), wsparcie integracji regionalnej ASEAN przez UE (ARISE + ASEAN), zielona inicjatywa UE-ASEAN i pakiet zrównoważonej łączności UE-ASEAN (SCOPE).

E-READI przeznacza 20 milionów euro na działania mające na celu eliminację ubóstwa w ASEAN, a ARISE+ ASEAN dedykuje 40 milionów euro na projekty integracji regionalnej. Zielona Inicjatywa przeznacza 30 mln euro na programy ukierunkowane na zrównoważony rozwój, podczas gdy SCOPE ma na celu zmobilizowanie 60 mln euro na harmonizację standardów i poprawę łączności (UE, 2024). Wspólne inicjatywy na poziomie krajowym w ASEAN są również wdrażane w celu zaspokojenia potrzeb poszczególnych krajów.

Wejście w życie RCEP: oczekiwania i obawy

Wejście w życie RCEP w 2022 r. spotkało się z optymizmem 15 uczestniczących stron, ponieważ konsolidują one istniejące umowy o wolnym handlu i tworzy kompleksowe ramy, które promują obniżki ceł, lepszy dostęp do rynku i znormalizowane przepisy. RCEP promuje również trzy podstawowe korzyści dla krajów ASEAN, w szczególności lepszą integrację regionalną, zwiększone inwestycje i ekspansję rynkową.

Aby to zilustrować, umowa wzmacnia handel wewnątrzregionalny ASEAN poprzez osiągnięcie następujących celów: wyeliminowanie ceł na ponad 90% towarów w ciągu 20 lat od daty ich wprowadzenia; uproszczenie procedur celnych oraz harmonizacja reguł pochodzenia. Dib, Huang i Poulou (2020) argumentują, że wdrożenie wspólnej reguły pochodzenia wśród stron RCEP może znacznie obniżyć koszty handlu i wzmocnić globalne łańcuchy wartości działające

value chains operating within the region. This fosters a more integrated economic region, bolstering ASEAN's role as a central hub in Asia's trade network.

The unified trade framework and the reduced trade barriers under RCEP are similarly expected to attract more foreign direct investments (FDI) into Southeast Asian countries, particularly in sectors such as manufacturing, the digital economy, and green technologies. This is essential as additional capital is needed to be able to navigate a more sustainable path post-COVID-19, buoyed by the application and integration of information and communication technologies in the Fourth Industrial Revolution era. Petri and Plummer (2018) forecast that FDI liberalization may generate a 0.53 percent increase in real income in ASEAN by 2030.

Furthermore, RCEP opens new markets for ASEAN exports, particularly in China, Japan, and South Korea. The expanded market access under the agreement provides Southeast Asian companies with opportunities to scale up their operations and improve their competitive edge. Micro, small and medium enterprises can capitalize on such an occasion through a wider customer base and increased profits, but government support is crucial to raise awareness of RCEP and relevant government programs and to mainstream e-commerce adoption and internationalization between firms (Carlos, Bacasmas, Katigbak, 2022). Estrades et al. (2023) project that expansion of exports under RCEP can be expected in manufacturing and agricultural products such as textiles, chemicals, clothing, meat products, and food and beverages. Tourist services, trade, and public administration are also expected to experience export growth.

Despite the prospective boon, the agreement correspondingly raises concerns among non-RCEP parties. Estrades et al. (2023) note that greater intraregional trade may result in trade diversion, hence a decline in trade with external partners in Europe and in the rest of Southeast Asia. For Hilpert (2022), RCEP may significantly impact EU trade and foreign policies as international trade power skews toward Asia. This clout may be utilized to shape international norms and rules, as well as the global trading system and trade governance, in favor of members of the cited agreement. To add, RCEP is often perceived as a China-led initiative to counterweight the Comprehensive and Progressive Agreement for the Trans-Pacific Partnership. However, Katigbak (2017) contends that the agreement should be taken as an ASEAN-led pact due to the prominence of the Association's Centrality in the process and accompanying output.

w regionie. Sprzyja to bardziej zintegrowanemu regionowi gospodarczemu, wzmacniając rolę ASEAN jako centralnego węzła w azjatyckiej sieci handlowej.

Oczekuje się również, że ujednoczone ramy handlowe i zmniejszone bariery handlowe w ramach RCEP przyciągną więcej bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) do krajów Azji Południowo-Wschodniej, szczególnie w sektorach takich jak produkcja, gospodarka cyfrowa i zielone technologie. Kapitał jest potrzebny, aby móc podążać bardziej zrównoważoną ścieżką po COVID-19. Proces ten wspiera zastosowanie i integracja technologii informacyjno-komunikacyjnych w erze czwartej rewolucji przemysłowej. Petri i Plummer (2018) prognozują, że liberalizacja BIZ może wygenerować 0,53% wzrost realnego dochodu w ASEAN do 2030 roku.

Ponadto RCEP otwiera nowe rynki dla eksportu ASEAN, w szczególności w Chinach, Japonii i Korei Południowej. Rozszerzony dostęp do rynku w ramach umowy zapewnia firmom z Azji Południowo-Wschodniej możliwości zwiększenia skali działalności i poprawy przewagi konkurencyjnej. Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa mogą wykorzystać taką okazję dzięki szerszej bazie klientów i zwiększonym zyskom. Wsparcie rządowe ma kluczowe znaczenie dla podniesienia świadomości na temat RCEP, odpowiednich programów rządowych oraz dla powszechnego przyjęcia handlu elektronicznego i internacjonalizacji między firmami (Carlos, Bacasmas, Katigbak, 2022). Estrades i in. (2023) przewidują, że ekspansji eksportu w ramach RCEP można oczekiwać w produkcji i produktach rolnych, takich jak tekstylia, chemikalia, odzież, produkty mięsne oraz żywność i napoje. Oczekuje się, że usługi turystyczne, handel i administracja publiczna również odnotują wzrost eksportu.

Pomimo potencjalnych korzyści, umowa budzi obawy wśród stron spoza RCEP. Estrades i in. (2023) zauważają, że większy handel wewnątrzregionalny może skutkować przekierowaniem handlu, a tym samym spadkiem wymiany z partnerami zewnętrznymi w Europie i pozostałej części Azji Południowo-Wschodniej. Zdaniem Hilperta (2022) RCEP może znacząco wpłynąć na handel i politykę zagraniczną UE, ponieważ siła handlu międzynarodowego przesuwa się w kierunku Azji. Siła ta może zostać wykorzystana do kształtowania międzynarodowych norm i zasad, a także globalnego systemu handlu i zarządzania handlem, na korzyść członków cytowanego porozumienia. Co więcej, RCEP jest często postrzegany jako inicjatywa prowadzona przez Chiny, mająca stanowić przeciwwagę dla kompleksowego i progresywnego porozumienia o partnerstwie transpacyficznym. Katigbak (2017) twierdzi jednak, że umowa powinna być traktowana jako pakt kierowany przez ASEAN ze względu na znaczenie centralnej pozycji Stowarzyszenia w procesie i jego rezultatach.

Methods

To further explore the potential implications of RCEP for ASEAN-EU relations, this document adopts a qualitative research design and performs a content analysis of policy documents such as RCEP agreement texts, ASEAN policy documents, and EU-ASEAN partnership agreements to identify clauses and frameworks relevant to trade, economic cooperation and regional integration. It also examines secondary data to determine prospects and possible pitfalls towards a stronger ASEAN-EU ties in the context of RCEP. The following sections discuss the key findings and analyses.

An Empowered ASEAN: a boost for the EU?

It is expected that ASEAN's collective strength under RCEP will enhance its bargaining position in negotiations with the EU. More particularly, the larger integrated market of 15 parties allows ASEAN to negotiate more favorable terms in trade agreements, leveraging its regional trade bloc status to secure better access to European markets. As stated in its objectives, RCEP seeks to:

“Establish a modern, comprehensive, high-quality, and mutually beneficial economic partnership framework to facilitate the expansion of regional trade and investment and contribute to global economic growth and development” (ASEAN Secretariat, 2021).

The EU should therefore welcome this development and strive for deeper collaboration in broader trade areas and specific initiatives promoting the digital economy and sustainable development. This is because the comprehensive nature of RCEP provides ASEAN a platform to explore new avenues of trade exchanges with the EU. Mutual efforts in these areas can facilitate technology transfer, capacity building, innovation, and better living standards for ASEAN citizens. Instructive of this are Chapters 10-15 (except 14), among others, which are highlighted in the table below.

Metody

W celu dalszego zbadania potencjalnych implikacji RCEP dla stosunków ASEAN-UE, w niniejszym dokumencie przyjęto jakościowy projekt badawczy i przeprowadzono analizę treści dokumentów politycznych, takich jak teksty umów RCEP, dokumenty polityczne ASEAN i umowy o partnerstwie UE-ASEAN w celu zidentyfikowania klauzul istotnych dla handlu, współpracy gospodarczej i integracji regionalnej. Analizuje również dane wtórne w celu określenia perspektyw i możliwych pułapek dla pogłębienia powiązań ASEAN-UE w kontekście RCEP. Poniższe sekcje omawiają kluczowe ustalenia i analizy.

Wzmocniony ASEAN jako impuls dla UE

Oczekuje się, że zbiorowa siła ASEAN w ramach RCEP wzmocni jego pozycję przetargową w negocjacjach z UE. W szczególności, większy rynek zintegrowanych 15 stron pozwala ASEAN negocjować korzystniejsze warunki w umowach handlowych, wykorzystując swój status bloku handlowego w celu zapewnienia lepszego dostępu do rynków europejskich. Zgodnie ze swoimi celami, RCEP dąży do:

„Ustanowienie nowoczesnych, kompleksowych, wysokiej jakości i wzajemnie korzystnych ram partnerstwa gospodarczego w celu ułatwienia ekspansji regionalnego handlu i inwestycji oraz przyczynienia się do globalnego wzrostu gospodarczego i rozwoju” (ASEAN Secretariat, 2021).

UE powinna zatem z zadowoleniem przyjąć ten rozwój i dążyć do pogłębienia współpracy w obszarach handlu oraz inicjatywach promujących gospodarkę cyfrową i zrównoważony rozwój. Wynika to z faktu, że kompleksowy charakter RCEP zapewnia ASEAN platformę do odkrywania nowych możliwości wymiany handlowej z UE. Wzajemne wysiłki w tych obszarach mogą ułatwić transfer technologii, budowanie potencjału, innowacje i lepsze standardy życia dla obywateli ASEAN. Wskazują na to między innymi rozdziały 10-15 – z wyjątkiem 14 – które zostały wyróżnione w poniższej tabeli.

Table 1. Selected RCEP Chapters for Deeper ASEAN-EU Collaboration**Tabela 1.** Wybrane rozdziały RCEP dotyczące pogłębionej współpracy ASEAN-UE

Chapter/ Rozdział	Summary/ Podsumowanie
10: Investment/ 10: Inwestycje	<p>Covers four pillars of investments - protection, liberalization, promotion, and facilitation. / Obejmuje cztery filary inwestycji - ochronę, liberalizację, promocję i ułatwienia.</p> <p>Includes a most-favored nation treatment clause, and commitments on the prohibition of performance requirements that go beyond their multilateral obligations under the WTO Trade Related Investment Measures Agreement/ Zawiera klauzulę największego uprzywilejowania oraz zobowiązania dotyczące zakazu wymogów w zakresie wyników, które wykraczają poza ich wielostronne zobowiązania wynikające z Porozumienia WTO w sprawie środków inwestycyjnych związanych z handlem. Has a Schedule of Reservations and Non-Conforming Measures that provides for the parties' investment commitments using the negative list approach with standstill and ratchet mechanism/ Zawiera harmonogram zastrzeżeń i środków niezgodnych, który przewiduje zobowiązania inwestycyjne stron przy użyciu podejścia opartego na liście negatywnej z mechanizmem zawieszenia i zapadkowym.</p> <p>Provides for improved investment facilitation provisions that also address investor aftercare, such as assistance in the resolution of complaints and grievances that may arise. /Przewiduje ulepszone postanowienia dotyczące ułatwień inwestycyjnych, które dotyczą również opieki nad inwestorami, takiej jak pomoc w rozwiązywaniu skarg i zażaleń, które mogą się pojawić.</p> <p>Also includes a built-in work program on investor-state dispute settlement provisions./ Zawiera również wbudowany program prac nad postanowieniami dotyczącymi rozstrzygania sporów między inwestorem a państwem.</p>
11: Intellectual property/ 11: Własność intelektualna	<p>Aside from provisions relating to harmonizing the protections for the standard suite of intellectual property rights (IPR), it provides for the protection of intellectual property rights (IPR) beyond the level of the WTO Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS Agreement), including provisions relating to technological protection measures and enforcement in the digital environment, as well as appropriate criminal procedures and penalties against unauthorized copying of a cinematographic work on a commercial scale./ Oprócz przepisów dotyczących harmonizacji ochrony standardowego pakietu praw własności intelektualnej (IPR), przewiduje on ochronę praw własności intelektualnej (IPR) wykraczającą poza poziom Porozumienia WTO w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (Porozumienie TRIPS), w tym przepisy dotyczące technologicznych środków ochrony i egzekwowania w środowisku cyfrowym, a także odpowiednie procedury karne i kary za nieautoryzowane kopiowanie utworów kinematograficznych na skalę komercyjną.</p> <p>Also includes provisions to streamline and align procedures for the establishment of certain IPRs such as those relating to electronic filing of applications and making relevant information available online. / Zawiera również przepisy mające na celu usprawnienie i dostosowanie procedur ustanawiania niektórych praw własności intelektualnej, takich jak te dotyczące elektronicznego składania wniosków i udostępniania odpowiednich informacji online.</p> <p>Affirms the right to fully use the flexibilities as duly recognized in the Doha Declaration on the TRIPS Agreement and Public Health and contains provisions related to Genetic Resources, Traditional Knowledge, and Folklore/ Potwierdza prawo do pełnego korzystania z elastyczności należycie uznanej w Deklaracji z Doha w sprawie porozumienia TRIPS i zdrowia publicznego oraz zawiera postanowienia dotyczące zasobów genetycznych, wiedzy tradycyjnej i folkloru.</p>
12: Electronic commerce/ 12: Handel elektroniczny	<p>Sets out provisions that encourage the Parties to improve trade administration and processes by using electronic means. It requires the parties to adopt or maintain a legal framework which creates a conducive environment for e-Commerce development including protection of personal information of e-Commerce users and provides protection for consumers using electronic commerce. / Zawiera postanowienia, które zachęcają Strony do usprawnienia administracji i procesów handlowych poprzez wykorzystanie środków elektronicznych. Wymaga od stron przyjęcia lub utrzymania ram prawnych, które tworzą sprzyjające środowisko dla rozwoju handlu elektronicznego, w tym ochrony danych osobowych użytkowników handlu elektronicznego i zapewniają ochronę konsumentom korzystającym z handlu elektronicznego.</p> <p>Also addresses some data-related issues, through provisions on location of computing facilities and cross-border transfer of information by electronic means./ Odnosi się również do niektórych kwestii związanych z danymi, poprzez przepisy dotyczące lokalizacji urządzeń komputerowych i transgranicznego przekazywania informacji drogą elektroniczną.</p> <p>The Parties also agreed to maintain the current practice of not imposing customs duties for electronic transmissions, in accordance with the WTO Ministerial Decision. / Strony zgodziły się również utrzymać obecną praktykę nienakładania ceł na transmisje elektroniczne, zgodnie z decyzją ministerialną WTO.</p>

Chapter/ Rozdział	Summary/ Podsumowanie
<p>13: Competition/ 13: Konkurencja</p>	<p>Includes obligations for the Parties to adopt or maintain competition laws and regulations that proscribe anticompetitive activities and to establish or maintain authorities to implement its competition laws, while allowing for exclusion or exemptions based on grounds of public policy or public interest. / Obejmuje zobowiązania Stron do przyjęcia lub utrzymania przepisów i regulacji dotyczących konkurencji, które zakazują działań antykonkurencyjnych, oraz do ustanowienia lub utrzymania organów wdrażających przepisy dotyczące konkurencji, przy jednoczesnym umożliwieniu wyłączenia lub zwolnienia ze względu na porządek publiczny lub interes publiczny.</p> <p>Provides for the application of competition laws and regulations to all entities engaged in commercial activities and includes provisions on exchange of information and allows for the coordination in enforcement actions./ Przewiduje stosowanie przepisów i regulacji dotyczących konkurencji do wszystkich podmiotów zaangażowanych w działalność handlową i zawiera postanowienia dotyczące wymiany informacji oraz umożliwia koordynację działań w zakresie egzekwowania prawa.</p> <p>Encourages parties to undertake technical cooperation activities to build the necessary capacities to strengthen competition policy development and competition law enforcement. / Zachęca strony do podejmowania działań w zakresie współpracy technicznej w celu budowania zdolności niezbędnych do wzmocnienia rozwoju polityki konkurencji i egzekwowania prawa konkurencji.</p> <p>Consumer protection is also covered under this chapter with obligations to adopt or maintain domestic laws and regulations to proscribe misleading practices, or false or misleading descriptions in trade; improving awareness of, and access to, consumer redress mechanisms; and cooperating on matters of mutual interest related to consumer protection. / Ochrona konsumentów jest również objęta tym rozdziałem z obowiązkami przyjęcia lub utrzymania krajowych przepisów ustawowych i wykonawczych w celu zakazania wprowadzających w błąd praktyk lub fałszywych lub wprowadzających w błąd opisów w handlu; poprawy świadomości i dostępu do mechanizmów dochodzenia roszczeń konsumentów; oraz współpracy w kwestiach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania związanych z ochroną konsumentów.</p>
<p>15: Economic and technical cooperation/ 15: Współpraca gospodarcza i techniczna</p>	<p>Outlines a framework for realizing the development dimension of the RCEP agreement / Nakreślono ramy realizacji wymiaru rozwojowego porozumienia RCEP</p> <p>Parties agreed to explore and carry out economic and technical cooperation activities that focus, for example, on trade in goods, trade in services, investment, intellectual property, e-Commerce, competition, and SMEs, among others./ Strony zgodziły się zbadać i przeprowadzić działania w zakresie współpracy gospodarczej i technicznej, które koncentrują się między innymi na handlu towarami, handlu usługami, inwestycjach, własności intelektualnej, handlu elektronicznym, konkurencji i MŚP.</p> <p>Priority will be given to activities that provide capacity building and technical assistance to developing country Parties and least developed country Parties, increase public awareness and improve business access to information./ Priorytetowo traktowane będą działania zapewniające budowanie potencjału i pomoc techniczną dla Stron będących krajami rozwijającymi się i najsłabiej rozwiniętymi, zwiększające świadomość społeczną i poprawiające dostęp przedsiębiorstw do informacji.</p>

Source: ASEAN Secretariat, 2021.

Źródło: ASEAN Secretariat, 2021.

Notwithstanding the inward orientation of RCEP, EU may still benefit indirectly from the improved state of play in the above-mentioned issue-areas. For example, a freer environment and better protection, promotion, and facilitation of investments may eventually crystallize as the regional grouping's common external policy. This may consequently attract European investors and companies to redirect capital and establish operations in RCEP parties, especially in ASEAN countries that have competitive labor wages and favorable tax incentives scheme.

Niezależnie od wewnętrznego ukierunkowania RCEP, UE może nadal czerpać pośrednie korzyści z poprawy sytuacji w wyżej wymienionych obszarach. Na przykład, bardziej swobodne środowisko oraz lepsza ochrona, promocja i ułatwianie inwestycji mogą ostatecznie wykrystalizować się jako wspólna polityka zewnętrzna regionalnego ugrupowania. Może to w konsekwencji przyciągnąć europejskich inwestorów i firmy do przekierowania kapitału i rozpoczęcia działalności w krajach RCEP, zwłaszcza w krajach ASEAN, które mają konkurencyjne płace i korzystny system ulg podatkowych.

Intellectual property is another crucial sticking point in the long-delayed ASEAN-EU FTA. Hence, the safeguarding of IPR beyond the level of the WTO TRIPS Agreement seems to augur well for a possible restart of the interregional FTA. The launching of the ASEAN Intellectual Property Register in August 2023 further fortifies the region's vow, as the information portal serves as a one-stop-shop for IP data of all member states, thereby enabling the easier access to patent, trademark, and design in ASEAN (ASEAN Secretariat, 2023).

Regarding the digital economy, the regional bloc has begun talks on the institutionalization of a Digital Economy Framework Agreement (DEFA) encompassing various aspects such as digital trade, cross-border e-commerce, digital invoicing and payments, digital ID, digital talent building, cybersecurity, and proactive regulation on emerging topics such as artificial intelligence (Tan, Chan, Foo, 2024). The DEFA builds on existing ASEAN initiatives such as the 2018 Agreement on E-Commerce, Digital Masterplan 2025, and the 2021 Bandar Seri Begawan Roadmap. This blossoming sector presents massive opportunities for both the RCEP and non-RCEP parties, since the ASEAN digital economy is forecasted to reach USD1 trillion by 2030, fueled by around 400 million digital consumers (Study on the ASEAN Digital Economy Framework Agreement, 2023).

In terms of competition, ASEAN has just concluded in July 2024 the final round of negotiations for the Framework Agreement on Competition (AFAC), which attempts to nurture a fair and competitive business environment in ASEAN and intensify coordination on investigative and enforcement activities (Philippine Competition Commission (PCC) 2024). H.E. Dr. Kao Kim Hourn, Secretary-General of ASEAN, underscored that the AFAC spotlights the region's, "collective commitment to tackling anti-competitive practices" and resolve to "establish and uphold fair market conditions that will significantly enhance ASEAN's attractiveness as a premier destination for investment and business" (PCC, 2024).

Finally, ECOTECH is identified as an enabler to effectively achieve the objectives and goals of the RCEP. In their Joint Media Statement of the 2nd RCEP Ministers Meeting in August 2023, treaty parties "reaffirmed the importance of the ECOTECH...in implementing... commitments for better utilization of the Agreement" (ASEAN Secretariat, 2023).

Własność intelektualna jest kolejnym kluczowym punktem spornym w długo opóźnianej umowie o wolnym handlu ASEAN-UE. W związku z tym ochrona praw własności intelektualnej wykraczająca poza poziom porozumienia WTO TRIPS wydaje się sprzyjać możliwemu wznowieniu międzyregionalnej umowy o wolnym handlu. Uruchomienie Rejestru Własności Intelektualnej ASEAN w sierpniu 2023 r. dodatkowo wzmacnia pozycję regionu, ponieważ portal informacyjny służy jako punkt kompleksowej obsługi danych dotyczących własności intelektualnej wszystkich państw członkowskich, umożliwiając tym samym łatwiejszy dostęp do patentów, znaków towarowych i wzorów w ASEAN (ASEAN Secretariat, 2023).

Jeśli chodzi o gospodarkę cyfrową, blok regionalny rozpoczął rozmowy na temat instytucjonalizacji umowy ramowej w sprawie gospodarki cyfrowej (DEFA). Obejmują one różne aspekty, takie jak handel cyfrowy, transgraniczny handel elektroniczny, fakturowanie i płatności cyfrowe, identyfikator cyfrowy, budowanie talentów cyfrowych, cyberbezpieczeństwo oraz proaktywne regulacje dotyczące pojawiających się tematów, takich jak sztuczna inteligencja (Tan, Chan, Foo, 2024). DEFA opiera się na istniejących inicjatywach ASEAN, takich jak porozumienie w sprawie handlu elektronicznego z 2018 r., cyfrowy plan generalny 2025 r. oraz mapa drogowa Bandar Seri Begawan z 2021 r. Ten kwitnący sektor stwarza ogromne możliwości zarówno dla stron RCEP, jak i stron spoza RCEP, ponieważ prognozuje się, że gospodarka cyfrowa ASEAN osiągnie bilion USD do 2030 r., napędzana przez około 400 milionów konsumentów cyfrowych (Boston Consulting Group, 2023).

Jeśli chodzi o konkurencję, ASEAN właśnie zakończył w lipcu 2024 r. ostatnią rundę negocjacji w sprawie umowy ramowej o konkurencji (AFAC), która ma na celu wspieranie uczciwego i konkurencyjnego otoczenia biznesowego w ASEAN oraz zintensyfikowanie koordynacji działań dochodzeniowych i egzekucyjnych (Philippine Competition Commission (PCC), 2024). Dr Kao Kim Hourn, Sekretarz Generalny ASEAN, podkreślił, że AFAC podkreśla „wspólne zaangażowanie regionu w zwalczanie praktyk antykonkurencyjnych” oraz determinację do „ustanowienia i utrzymania uczciwych warunków rynkowych, które znacznie zwiększą atrakcyjność ASEAN jako głównego miejsca docelowego dla inwestycji i biznesu” (PCC, 2024).

Wreszcie, ECOTECH jest identyfikowany jako czynnik umożliwiający skuteczne osiągnięcie celów RCEP. We wspólnym oświadczeniu dla mediów z drugiego spotkania ministrów RCEP w sierpniu 2023 r. strony traktatu „potwierdziły znaczenie ECOTECH (...) w realizacji (...) zobowiązań do lepszego wykorzystania porozumienia” (ASEAN Secretariat, 2023).

Characterizing EU's response: wins and headwinds

Challenged by the ongoing shift of global economic gravity towards Asia-Pacific along with China's rise, the EU has responded by entering a strategic partnership with ASEAN in 2020, the same year the RCEP was concluded. This was followed by the introduction in 2021 of an EU strategy for the Indo-Pacific, which carries seven priority areas, namely: sustainable and inclusive prosperity; ocean governance; connectivity; human security; green transition; digital governance and partnerships; and security and defense. 2022 proved to be a critical year for two reasons, particularly, the 45th anniversary of ASEAN-EU formal dialogue relations and the entry into force of RCEP.

On the first occasion, the inaugural ASEAN-EU Commemorative Summit was held, which resulted in a joint leaders' statement that enjoined both sides to: „Develop the ASEAN-EU Strategic Partnership that is based on international law, mutual interest and mutually beneficial cooperation on issue of common concern and the principle of equality...(and) explore potential collaboration in the four priority areas of the ASEAN Outlook on the Indo-Pacific (AOIP) and the seven priority areas of the EU Strategy for Cooperation in the Indo-Pacific...in accordance with the principles of the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia, the ASEAN Charter, and the AOIP” (ASEAN Secretariat, 2022).

The statement also featured declarations on economic cooperation and trade: „We will promote sustainable and inclusive trade and investment. This will include important areas such as climate change, water security, marine debris, green and circular economy, renewable energy and digital transitions. We aim to promote resilient, efficient, and environmentally, economically and socially sustainable global supply chains. We affirm our support for preserving and strengthening an open, free, inclusive, non-discriminatory, transparent, rules-based multilateral trading system with the World Trade Organization (WTO) at its core, and a more level playing field in global trade and investment, including promoting added value investments. We encourage exchanges on competition issues between ASEAN and the EU, including through the ASEAN Expert Group on Competition, with a view to promote a level playing field for all... We welcome trade opportunities through EU bilateral free trade agreements with ASEAN Member States. We will intensify our engagement on trade and economic issues and to explore other avenues in the short and medium terms to promote cooperation in areas of mutual interest such as digital economy, green technologies and green services and supply chain resilience, while reaffirming a future ASEAN-EU FTA as a common long-term objective” (ASEAN Secretariat, 2022)

Charakterystyka reakcji UE: Sukcesy i przeszkody

W obliczu trwającego przesunięcia globalnej grawitacji gospodarczej w kierunku Azji i Pacyfiku wraz ze wzrostem znaczenia Chin, UE zareagowała nawiązując strategiczne partnerstwo z ASEAN w 2020 r., w tym samym roku, w którym zawarto RCEP. Następnie w 2021 r. wprowadzono strategię UE dla Indo-Pacyfiku, która obejmuje siedem obszarów priorytetowych, a mianowicie: zrównoważony dobrobyt sprzyjający włączeniu społecznemu; zarządzanie oceanami; łączność; bezpieczeństwo ludzi; zielona transformacja; zarządzanie cyfrowe i partnerstwa oraz bezpieczeństwo i obrona. Rok 2022 okazał się krytyczny ze względu na 45. rocznicę nawiązania formalnego dialogu ASEAN-UE oraz wejście w życie RCEP.

Przy pierwszej okazji odbył się inauguracyjny szczyt upamiętniający ASEAN-UE, który zaowocował wspólnym oświadczeniem przywódców, w którym obie strony zobowiązały się do: „rozwijania strategicznego partnerstwa ASEAN-UE, które opiera się na prawie międzynarodowym, wzajemnym interesie i wzajemnie korzystnej współpracy w kwestiach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania oraz zasadzie równości (oraz) zbadania potencjalnej współpracy w czterech obszarach priorytetowych Perspektyw ASEAN dla Indo-Pacyfiku (AOIP) i siedmiu obszarach priorytetowych Strategii UE dla Indo-Pacyfiku, zgodnie z zasadami Traktatu o współpracy w Azji Południowo-Wschodniej, Karty ASEAN i AOIP” (ASEAN Secretariat, 2022).

Oświadczenie zawierało również deklaracje dotyczące współpracy gospodarczej i handlu: „Będziemy promować zrównoważony handel i inwestycje sprzyjające włączeniu społecznemu. Obejmie to ważne obszary, takie jak zmiana klimatu, bezpieczeństwo wodne, odpady morskie, zielona gospodarka o obiegu zamkniętym, energia odnawialna, i transformacja cyfrowa. Naszym celem jest promowanie odpornych, wydajnych i zrównoważonych pod względem środowiskowym, gospodarczym i społecznym globalnych łańcuchów dostaw. Potwierdzamy nasze poparcie dla zachowania i wzmocnienia systemu handlowego opartego na zasadach wielostronności. System ten powinien być otwarty, wolny, inkluzywny, niedyskryminacyjny i przejrzysty, a jego rdzeniem jest Światowa Organizacja Handlu (WTO), oraz bardziej wyrównanych warunków w globalnym handlu i inwestycjach, w tym promowania inwestycji w sektory o wysokiej wartości dodanej. Zachęcamy do wymiany informacji na temat konkurencji między ASEAN a UE, w tym za pośrednictwem grupy ekspertów ASEAN ds. konkurencji, w celu promowania równych szans dla wszystkich... Ceniśmy możliwości handlowe, w ramach dwustronnych umów o wolnym handlu UE z państwami członkowskimi ASEAN. Zintensyfikujemy nasze zaangażowanie

Sustainable development was also included in the statement. „We reaffirm our shared commitment to the 2030 Agenda and its Sustainable Development Goals, the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), the Paris Agreement, the Sendai Framework on Disaster Risk Reduction, and post-2020 Global Biodiversity Framework. We pledge to advance cooperation through the ASEAN-EU Sustainable Development Dialogue and the High-Level Dialogue on Environment and Climate Change... We look forward to regularly conducting the ASEAN-EU Dialogue on Sustainable Development as a platform to discuss and promote cooperation on sustainable development; enhancing complementarities between the ASEAN Community Vision 2025 and the UN 2030 Agenda for Sustainable Development, as well as supporting the work of the ASEAN Centre for Sustainable Development Studies and Dialogue (ACSDDSD) to promote sustainable development cooperation in ASEAN.” (ASEAN Secretariat, 2022).

On the second scenario, the 2023-2027 Plan of Action (PoA), was adopted to implement the ASEAN-EU Strategic Partnership to advance cooperation in four primary streams, specifically, political security, economic, sociocultural, and cross-pillar. In the economic facet, there is a commitment to regularly hold ASEAN Economic Ministers – EU Trade Commissioner Consultations and ASEAN-EU Senior Economic Officials meetings. Perhaps pressured by the impending RCEP enforcement, both parties opted to:

- „c) Assess progress made so far and pending issues in the draft Framework setting out the parameters of a future ASEAN – EU Free Trade Agreement (FTA), and explore ways to move forward the work of the Joint Working Group (JWG) for the development of a Framework setting out the parameters of a future ASEAN-EU FTA, taking into account bilateral FTAs between several ASEAN Member States and the EU.
- d) Explore alternative avenues and initiatives to deepen ASEAN-EU engagement in trade, including digital trade, and investment.
- h) Promote cooperation on supply chain resilience and sustainability to further strengthen sustainable trade and investment relations between ASEAN and the EU taking into account the important role of raw materials.” (ASEAN Secretariat, 2022).

It is also noteworthy that in the PoA 2023-2027 is the inclusion of provisions that mirror the RCEP text, particularly:

- i) public and public investment through the NDICI-Global Europe Instrument and Team Europe initiatives;
- ii) intellectual property preservation through the Enhanced ASEAN Regional Integration Support (ARISE) Plus Intellectual Property Rights program;

gażowanie w kwestie handlowe i gospodarcze oraz zbadamy inne możliwości w perspektywie krótko- i średnioterminowej w celu promowania współpracy w obszarach takich jak gospodarka cyfrowa, zielone technologie, ekologiczne usługi oraz odporność łańcucha dostaw, jednocześnie potwierdzając, że przyszła umowa o wolnym handlu ASEAN-UE jest wspólnym długoterminowym celem” (ASEAN, Secretariat 2022).

Oświadczenie podkreśliło znaczenie zrównoważonego rozwoju: „Potwierdzamy nasze wspólne zaangażowanie w Agendę 2030 i jej cele zrównoważonego rozwoju, Ramową konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (UNFCCC), porozumienie paryskie, ramy Sendai dotyczące ograniczania ryzyka klęsk żywiołowych, oraz globalne ramy różnorodności biologicznej po 2020 roku. Zobowiązujemy się do zacieśniania współpracy w ramach Dialogu Zrównoważonego Rozwoju ASEAN-UE oraz Dialogu Wysokiego Szczebla w sprawie Środowiska i Zmian Klimatu... Z niecierpliwością czekamy na regularne prowadzenie dialogu ASEAN-UE na temat zrównoważonego rozwoju jako platformy do dyskusji i promowania współpracy w zakresie zrównoważonego rozwoju, zwiększanie komplementarności między wizją Wspólnoty ASEAN 2025 a Agendą ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 oraz wspieranie prac ASEAN Centre for Sustainable Development Studies and Dialogue (ACSDDSD) w celu promowania współpracy w zakresie zrównoważonego rozwoju w ASEAN”. (ASEAN Secretariat, 2022).

W drugim scenariuszu przyjęto plan działania na lata 2023-2027 w celu wdrożenia strategicznego partnerstwa ASEAN-UE, aby przyspieszyć współpracę w czterech głównych nurtach, w szczególności w zakresie bezpieczeństwa politycznego, gospodarczego, społeczno-kulturowego i międzyfilarowego. W aspekcie gospodarczym istnieje zobowiązanie do regularnego organizowania konsultacji między ministrami gospodarki ASEAN a komisarzami ds. handlu UE oraz spotkań wyższych urzędników gospodarczych ASEAN-UE. W kontekście zbliżającego się wdrożenia RCEP, obie strony zdecydowały się na:

- „c) Ocenic dotychczasowe postępy i nierozstrzygnięte kwestie w projekcie ram przyszłej umowy o wolnym handlu (FTA) między ASEAN a UE oraz zbadać sposoby przyspieszenia prac wspólnej grupy roboczej (JWG) w celu ich opracowania.
- d) Zbadanie alternatywnych sposobów i inicjatyw w celu pogłębienia zaangażowania ASEAN-UE w handel, w tym handel cyfrowy i inwestycje.
- h) Promowanie współpracy w zakresie odporności łańcucha dostaw i zrównoważonego rozwoju w celu dalszego wzmacniania z uwzględnieniem kluczowej roli surowców w zrównoważonym handlu i inwestycjach” (ASEAN Secretariat, 2022).

- iii) digital economy development guided by the ASEAN Digital Masterplan and the EU Digital Compass Strategy;
- iv) sharing of best practices and experience in enforcing competition law and consumer protection law; and
- v) provision of technical assistance activities that contribute to capacity building and sustainable economic growth and regional integration (ASEAN Secretariat, 2022).

In addition, the EU has promised EUR10 billion to ASEAN by 2027 through the Global Gateway Strategy, which guarantees investments in infrastructure related to digitalization, energy and climate, transport, health, and education and research (EU, 2024). The EU-ASEAN Sustainability Connectivity Package then pledges EUR60 million for better frameworks and ECOTECH in the field of trade, higher education, investment facility, IPR, energy, aviation, and digital infrastructure, among others. This has garnered a favorable reception among ASEAN member states.

More recently, the Joint Ministerial Statement of the 24th ASEAN-EU Ministerial Meeting in February 2024 reiterated the „need to find solutions to long-standing market access issues” and emphasized economic collaboration in *„digital economy, green technologies and green services, sustainable commodity production and consumption, and supply chain resilience” while „reaffirming a future ASEAN-EU FTA as a common long-term objective”* (ASEAN Secretariat, 2024, p. 2). However, their bilateral relationship is still beset by a few headwinds.

A specific impediment to increased ties is ASEAN’s „ambivalent views on EU strategies” (Ferchen, Cheng-Chwee, 2023). Some view the Indo-Pacific strategy as a viable complement to existing diplomatic and defense engagements that aim to safeguard the balance of power and curtail the ascent of a dominant power in Asia. For others, the recent EU pivot may heighten the risk of „entrapment, polarization, and marginalization” amid the ongoing joust by major powers in the Asia-Pacific (Ferchen, Cheng-Chwee, 2023). Hilpert (2022) stressed that Asia’s qualms concerning Europe stem from their colonial past and the latter’s *„slow, behind the curve, and lacking in strategic direction”* interactions with the former.

The divergent regulatory frameworks between the RCEP and the EU trade policies also pose significant challenges. Although RCEP aims for regulatory alignment within its member states, these regulations may differ from those of the EU, creating potential barriers to ASEAN-EU trade and investment. To illustrate, labor, human rights, and environmental protection are important components of the EU’s foreign and trade policies. However, these issue areas are excluded in the RCEP and sometimes act as source of controversies for several ASEAN member states.

W PoA 2023-2027 uwzględniono postanowienia, które odzwierciedlają tekst RCEP, w szczególności:

- i) inwestycje publiczne poprzez inicjatywy ISWMR-Global Europe Instrument i Team Europe;
- ii) ochrona własności intelektualnej poprzez program rozszerzonego wsparcia integracji regionalnej ASEAN (ARISE) obejmujący ochronę praw własności intelektualnej;
- iii) rozwój gospodarki cyfrowej zgodnie z cyfrowym planem generalnym ASEAN i strategią cyfrowego kompasu UE;
- iv) wymiana najlepszych praktyk i doświadczeń w zakresie egzekwowania prawa konkurencji i prawa ochrony konsumentów; oraz
- v) zapewnienie pomocy technicznej wspierającej budowanie potencjału, zrównoważony wzrost gospodarczy i integrację regionalną (ASEAN Secretariat, 2022).

Ponadto UE obiecała ASEAN 10 mld euro do 2027 r. w ramach Global Gateway Strategy, który zapewnia inwestycje w infrastrukturę związaną z cyfryzacją, energią i klimatem, transportem, zdrowiem oraz edukacją i badaniami (UE, 2024). W pakiecie UE-ASEAN dotyczącym zrównoważonej łączności zadeklarowano następnie 60 milionów euro na rozwój ram i inicjatyw ECOTECH w dziedzinie handlu, szkolnictwa wyższego, instrumentu inwestycyjnego, praw własności intelektualnej, energii, lotnictwa i infrastruktury cyfrowej. Zyskało pozytywny odbiór wśród państw członkowskich ASEAN.

Niedawno we wspólnym oświadczeniu ministerialnym z 24. spotkania ministerialnego ASEAN-UE w lutym 2024 r. ponownie podkreślono „potrzebę znalezienia rozwiązań dla długotrwałych kwestii związanych z dostępem do rynku” i podkreślono współpracę gospodarczą w zakresie „gospodarki cyfrowej, zielonych technologii i zielonych usług, zrównoważonej produkcji i konsumpcji towarów oraz odporności łańcucha dostaw”, jednocześnie „potwierdzając przysługującą umowę o wolnym handlu ASEAN-UE jako wspólny długoterminowy cel” (ASEAN Secretariat, 2024, s. 2). Jednak ich dwustronne stosunki są nadal nękane przez kilka przeszkód.

Szczególną przeszkodą dla zacieśnienia więzi, są „ambivalentne poglądy ASEAN na strategię UE” (Ferchen, Cheng-Chwee, 2023). Niektórzy postrzegają strategię Indo-Pacyfiku jako realne uzupełnienie istniejących zobowiązań dyplomatycznych i obronnych, których celem jest ochrona równowagi sił i ograniczenie wzrostu dominującej potęgi w Azji. Dla innych, niedawny zwrot UE może zwiększyć ryzyko „uwięzienia, polaryzacji i marginalizacji” w ramach trwającej walki między głównymi mocarstwami w regionie Azji i Pacyfiku (Ferchen, Cheng-Chwee, 2023). Hilpert (2022) podkreślił, że obawy Azji dotyczące Europy wynikają z jej kolonialnej przeszłości i spowolnionych i chaotycznych interakcji z Europą.

Consequently, competitive demands arising from RCEP membership require ASEAN to fulfill its obligations within the RCEP framework and deliver on its commitments under existing agreements with the EU. This balance act may involve aligning trade policies, standards, and practices to meet the expectations of both the RCEP and the EU, which could be resource intensive and complex. Within ASEAN, the simultaneous participation of several member states to various economic arrangements such as CPTPP, IPEF, and BRI may likely generate friction and geopolitical tension, in the context of an intensifying US-China rivalry.

Post-2025: Where to ASEAN-EU Partnership?

To address the challenges and capitalize on the opportunities presented by RCEP, ASEAN and EU must proactively engage in strategic dialogue and cooperation, specifically in three primary areas. First, the institutionalization of mechanisms to align standards between RCEP and the EU can facilitate smoother trade flows and reduce compliance costs. They may thus explore joint initiatives on regulatory harmonization, standard-setting, and mutual recognition agreements to enhance compatibility and reduce existing trade barriers.

Next, both regional blocs should prioritize projects that promote mutual gains, particularly in digital transformation, sustainable development, and economic resilience. Collaborative research, innovation partnerships, and capacity building programs can generate mutual benefits and advance shared growth.

Lastly, ASEAN and the EU can deepen their exchanges to support sustainable development initiatives. This involves integrating environmental, social, and governance (ESG) criteria into trade and investment agreements, promoting green technologies, and fostering inclusive economic growth. The foundations are already built, but fortifying them is a paramount task.

Indeed, ASEAN's participation in the RCEP redefines the economic landscape and its development ties to the EU, presenting both promise and risks. Although

Rozbieżne ramy regulacyjne między RCEP a polityką handlową UE również stanowią poważne wyzwanie. Chociaż RCEP ma na celu dostosowanie przepisów w swoich państwach członkowskich, przepisy te mogą różnić się od przepisów UE, stanowiąc potencjalne bariery dla handlu i inwestycji ASEAN-UE. Przykładowo, prawa pracownicze, prawa człowieka, i ochrona środowiska są ważnymi elementami polityki zagranicznej i handlowej UE. Obszary te są jednak wyłączone z RCEP i często stanowią źródło kontrowersji dla kilku państw członkowskich ASEAN.

W związku z tym konkurencyjne wymagania wynikające z członkostwa w RCEP wymagają od ASEAN wypełnienia swoich zobowiązań w ramach RCEP i wywiązania się z zobowiązań wynikających z istniejących umów z UE. To równoważenie interesów może wymagać dostosowania polityk handlowych, standardów i praktyk w celu spełnienia oczekiwań zarówno RCEP, jak i UE, co może wymagać dużych zasobów i być skomplikowane. W ramach ASEAN jednoczesne uczestnictwo kilku państw członkowskich w różnych porozumieniach gospodarczych, takich jak CPTPP, IPEF i BRI, może powodować tarcia i napięcia geopolityczne w kontekście nasilającej się rywalizacji między USA a Chinami.

Po 2025 roku: Dokąd zmierza partnerstwo ASEAN-UE?

Aby sprostać wyzwaniom i wykorzystać możliwości, jakie daje RCEP, ASEAN i UE muszą aktywnie zaangażować się w strategiczny dialog i współpracę, szczególnie w trzech głównych obszarach. Po pierwsze, instytucjonalizacja mechanizmów dostosowywania standardów między RCEP a UE może ułatwić bardziej płynne przepływy handlowe i zmniejszyć koszty przestrzegania przepisów. Oba bloki mogą zatem badać wspólne inicjatywy w zakresie harmonizacji przepisów, ustanawiania standardów i umów o wzajemnym uznawaniu w celu zwiększenia kompatybilności i zmniejszenia istniejących barier handlowych.

Następnie oba bloki regionalne powinny skupić się na projektach promujących obopólne korzyści, w szczególności w zakresie transformacji cyfrowej, zrównoważonego rozwoju i odporności gospodarczej. Wspólne badania, partnerstwa na rzecz innowacji i programy budowania potencjału mogą generować wzajemne korzyści i wspierać wspólny rozwój.

Wreszcie, ASEAN i UE mogą pogłębić swoją wymianę w celu wspierania inicjatyw na rzecz zrównoważonego rozwoju. Wiąże się to z uwzględnieniem kryteriów ESG w umowach handlowych i inwestycyjnych, promocją zielonych technologii oraz wspieraniem wzrostu gospodarczego, który sprzyja włączeniu społecznemu. Fundamenty zostały już zbudowane, ale ich wzmocnienie jest najważniejszym zadaniem.

the mega-trade pact strengthens ASEAN's regional integration and economic clout, strategic adjustments in its bilateral relations with the EU are nevertheless necessary to effectively navigate the complexities of an ever-changing geopolitical context. More importantly, this robust relationship can ultimately serve as a conduit for the realization of a global economy that is rule-based, inclusive, and resilient. Perhaps this might be a legacy of and a testament to the evolving and enduring ASEAN-EU partnership in a volatile, uncertain, complex and ambiguous world.

Rzeczywiście, udział ASEAN w RCEP na nowo definiuje krajobraz gospodarczy i jego powiązania rozwojowe z UE, niosąc ze sobą zarówno obietnice, jak i zagrożenia. Chociaż mega pakt handlowy wzmacnia integrację regionalną i siłę gospodarczą ASEAN, strategiczne korekty w dwustronnych stosunkach z UE są jednak konieczne, aby skutecznie nawigować w złożoności ciągle zmieniającego się kontekstu geopolitycznego. Co ważniejsze, ta silna relacja może ostatecznie stać się platformą dla realizacji globalnej gospodarki opartej na zasadach, sprzyjającej włączeniu społecznemu i odpornej. Być może jest to dziedzictwo i świadectwo rozwijającego się i trwałego partnerstwa ASEAN-UE w niestabilnym i złożonym świecie.

References:

1. ASEAN-EU Commemorative Summit 2022 Joint Leaders' Statement (2022). Jakarta: ASEAN Secretariat. <https://asean.org/wp-content/uploads/2022/12/Final-ASEAN-EU-Commemorative-Summit-2022-Joint-Leaders-Statement.pdf>
2. ASEAN-EU Plan of Action 2018-2022 (2021). <https://asean.org/wp-content/uploads/2021/03/1-1.pdf#page=1&zoom=auto,-272,848>
3. ASEAN Intellectual Property Register to officially launch (2023). Jakarta: ASEAN Secretariat. <https://asean.org/asean-intellectual-property-register-to-officially-launch/>
4. ASEAN Statistical Yearbook 2023 (2023). Jakarta: ASEAN Secretariat. <https://asean.org/wp-content/uploads/2023/12/ASEAN-Statistical-Yearbook-2023.pdf>
5. Bomassi, L. (ed.) (2023). *Reimagining EU-ASEAN Relations: Challenges and Opportunities*. Washington: Carnegie Endowment for International Peace.
6. Carlos, J., Bacasmas, J., Katigbak, J. (2022). Empowering women-led MSMEs to engage in cross-border e-commerce trade through RCEP. *PIDS Policy Notes, 2022(4)*, 1-8.
7. Dib, G., Huang, F., Poulou, A. (2020). *RCEP: Common Rule of Origin could Boost Regional Trade by Around USD90BN Annually*. Allianz Research. https://www.allianz-trade.com/content/dam/onemarketing/aztrade/allianz-trade_com/en_gl/erd/publications/pdf/2020_11_17_RCEPrulesoforigin.pdf#page=1&zoom=auto,-271,842
8. Estrades, C., Maliszewska, M., Osorio-Rodarte, I., Pereira, M. S. E. (2023). Estimating the economic impacts of the regional comprehensive economic partnership. *Asia and the Global Economy, 3(2)*, 100060. <https://doi.org/10.1016/j.aglobe.2023.100060>
9. EU-ASEAN Strategic Partnership: Blue Book 2024-2025 (2024).
10. Ferchen, M., Cheng-Chwee, K. (2023). EU-ASEAN Trade, Investment, and Connectivity Cooperation. In: Bomassi, L. (ed.), *Reimagining EU-ASEAN Relations: Challenges and Opportunities*. Washington: Carnegie Endowment for International Peace.
11. Hilpert, H.G. (2022). The Regional Comprehensive Economic Partnership Agreement and Europe: Impact and Implications. *ERIA Discussion Paper Series, 441*, 1-46.
12. Joint communication to the European parliament and the council the EU strategy for cooperation in the Indo-Pacific (2021). European External Action Service (EEAS). https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/jointcommunication_2021_24_1_en.pdf
13. Joint Ministerial Statement of the 24th ASEAN-EU Ministerial Meeting (2024). Jakarta: ASEAN Secretariat. <https://asean.org/wp-content/uploads/2024/02/FINAL-Joint-Ministerial-Statement-24th-ASEAN-EU-Ministerial-Meeting.pdf>
14. Joint Media Statement of the 2nd RCEP Ministers' Meeting (2023). Jakarta: ASEAN Secretariat. <https://asean.org/wp-content/uploads/2023/08/ADOPTED-RCEP-MM-2-Joint-Media-Statement.pdf>
15. Katigbak, J. (2017). RCEP and the Future of Asian Free Trade Agreements: A Philippine Perspective. *CIRSS Commentaries, 4(2)*, 1-3.

16. Katigbak, J. (2023). Surveying the Economic Agreements in the Asia-Pacific Region: Implications for the Philippines. *CIRSS Commentaries*, 1-6.
17. Nuremberg Declaration on an EU-ASEAN Enhanced Partnership (2007). European External Action Service (EEAS). https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/2007_16_nuremberg_declar.pdf
18. PCC hosts the final round of ASEAN Framework Agreement on Competition (AFAC) Negotiation (2024). Philippine Competition Commission. <https://phcc.gov.ph/resource-details/pcc-hosts-the-final-round-of-asean-framework-agreement-on-competition-afac-negotiation>
19. Petri, P. A., Plummer, M. G. (2018). *Australia will gain from continued Asia-Pacific trade integration*. Modelling Reports. <https://minerals.org.au/wp-content/uploads/2023/01/180905-Australia-will-gain-from-continued-Asia-Pacific-trade-integration.pdf>
20. Petri, P. A., Plummer, M. G. (2020). *East Asia decouples from the United States: Trade war, COVID-19, and East Asia's new trade blocs*. Working Papers 20-9, Washington: Peterson Institute for International Economics. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3630294>
21. Plan of Action to Implement the ASEAN-EU Strategic Partnership 2023-2027 (2022). Jakarta: ASEAN Secretariat. <https://asean.org/wp-content/uploads/2022/08/ASEAN-EU-Plan-of-Action-2023-2027-FINAL.pdf>
22. Regional Comprehensive Economic Partnership Agreement (2021). Jakarta: ASEAN Secretariat. <https://asean.org/wp-content/uploads/2021/04/All-Chapters.pdf>
23. Study on the ASEAN Digital Economy Framework Agreement (2023). Jakarta: ASEAN Secretariat. https://asean.org/wp-content/uploads/2023/10/ASEAN-Digital-Economy-Framework-Agreement-Public-Summary_Final-published-version-1.pdf
24. Summary of the Regional Comprehensive Economic Partnership Agreement (2020). Jakarta: ASEAN Secretariat. <https://asean.org/wp-content/uploads/2021/04/Summary-of-the-RCEP-Agreement.pdf>
25. Tan, H-L., Chan, S-W, Foo, Y. (2024). *Unveiling the ASEAN Digital Economy Framework Agreement (DEFA): An Overview of its Origins, Substance, and Legal Structure*. Tech for Good Institute. <https://techforgoodinstitute.org/blog/expert-opinion/unveiling-the-asean-digital-economy-framework-agreement-defa/>

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.pl>) allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.